

**Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution**

Apelacionom Sudu u Prištini

Ombudsman Amicus Curiae Rezime o pravnoj sigurnosti

U vezi sa predmetom br.406/ 2016, Nazmi Abazi i ostali

U skladu sa članom 16, stav 9 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu (u daljem tekstu: Zakon o Ombudsmanu), Ombudsman može da se pojavi u svojstvu prijatelja suda (amicus curiae) u sudskim postupcima koji se bave ljudskim pravima, jednakosti i zaštite od diskriminacije.

Priština, 16 Septembar 2016

Opseg rezimea

Ovaj rezime amicus curiae (u daljem tekstu: Rezime) će se usredsrediti na pravnu sigurnost kao osnovni princip vladavine prava, sa fokusom na sudskim presudama izdatim od strane suda o već presuđenim pitanjima. Osim toga, ovaj Rezime će se koncentrisati na pravne prakse Evropskog Suda za Ljudska Prava (u daljem tekstu: ESLJP) koji se odnosi na povredu člana 6 Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima (u daljem tekstu: EKLJP), *pravo na pravično suđenje*, kako bi se ukazalo na to kako gore pomenute povrede se odražavaju na pravnu sigurnost i poverenje građana u pravosudni sistem. Ovaj Rezime će uključivati, ali neće biti ograničen na sledećim presudama:

Presuda Osnovnog Suda u Prištini: C.nr. 486/ 11 27 Februara 2015 i Presuda Osnovnog Suda u Prištini: C.nr. 1522/10 2 Novembra 2015.

Pravne osnove Ombudsmana da deluje kao Amicus Curiae

1. Član 132 stav 1 Ustava Republike Kosovo, ovlašćuje Ombudsmana da: *“nadzire i štiti prava i slobode pojedinaca od nezakonitih i neregularnih radnji javnih organa”*.
2. Član 16 Zakona o Ombudsmanu na njegovom stavu 4 propisuje da: *“Narodni Advokat ima nadležnost da obavi istragu bilo da bi odgovorio na podnetu žalbu ili samoinicijativno (ex officio), ako iz nalaza, dokaza i podnetih činjenica u podnesku ili iz stečenih saznanja na drugi način, ima osnova da proizilazi da su od strane vlasti kršena ljudska prava i slobode, utvrđene Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima”*.
3. Osim toga, pažnja će se pridodati stavu 8 ovog člana 16, gde, imajući u vidu nezavisnost sudija, predviđeno je da: *“Narodni Advokat može dati opšte preporuke za funkcionisanje pravosudnog sistema. Narodni Advokat neće se umešati u slučajevima i drugim pravnim procedurama koja se odvijaju pred sudovima, osim slučaja kada postoji odugovlačenjem procedura”*.
4. Konačno, uzimajući u obzir sve što je gore rečeno, on je dužan da obrati pažnju na stav 9 ovog člana 16, koji ovlašćuje: *“Narodni Advokat može da se pojavi u svojstvu prijatelja suda (amicus curiae) u sudskim postupcima vezanim sa ljudskim pravama, pitanjima ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije”*.
5. Bez obzira na gore navedeno, treba uzeti u obzir da je Ombudsman odgovoran, na osnovu člana 18 stav 1.1 da: *“da istraži navedena kršenja ljudskih prava i diskriminatorno delovanje i da se angažuje za njihovo rešavanje”*, i da, prema stavu 1.2. istog Člana: *“da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva”*.

Sažetak Činjenica

6. Dana 6 jula 2016, Ombudsman je pokrenuo slučaj na osnovu podnošenja stranke, gospodin Nazmi Abazi i dr, koji su se žalili na presude Osnovnog Suda u Prištini i koja se bavila istim pravnim pitanjem, ali koja se razlikuju u njihov ishod. Ove presude su sledeće: Presuda Osnovnog Suda u Prištini: C.nr. 486/ 11 27 Februara 2015 i Presuda Osnovnog Suda u Prištini: C.nr. 1522/10 2 Novembra 2015.

ARGUMENTI

7. Princip pravne sigurnosti je eksplicitno sadržana u vezi sa članom 6 Evropske Konvencije, odnosno pravo na pravično suđenje. Kao što je održana u Brumarescu protiv Rumunije, ESLJP je smatrao da *“jedan od osnovnih elemenata vladavine prava je princip sigurnosti pravnih odnosa, koji zahteva, između ostalog, da konačno rešenje proizvedeno od strane sudova da se ne dovodi ponovo u pitanje”*¹.
8. U skladu sa gore navedenim i na osnovu navedenog činjeničnog stanja, može se doći do jednostavnog zaključka da svi navedeni slučajevi predstavljaju kršenje člana 6 Evropske Konvencije, odnosno kršenje Ustava Republike Kosovo. Konačna rešenja, konkretno konačne presude su ponovo dovedena u pitanje, na veoma sličnim problemima, među različitim stranama, ali unutar istog pravnog interesa. Jasno je od samog početka da je princip pravne sigurnosti je doveden u pitanje i unutar njega je zabranjeno pravo na pravično suđenje, zagarantovano svim građanima Kosova u okviru njihovog Ustava.
9. Kada se citira Ustav u svetlu zaštite prava garantovanih međunarodnim instrumentima o zaštiti ljudskih prava, to se odnosi na član 21 stav 1: *“Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo”*, Član 22 prema kojem: *“Ljudska prava i slobode, koja su utvrđena sledećim međunarodnim sporazumima i instrumentima garantovana su ovim Ustavom, i direktno se primenjuju na teritoriji Republike Kosovo i imaju premoć, u slučaju konflikta, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija”*, uključujući član 31 stav 2 specifično primenljiv u ovom slučaju, prema kojem: *“ Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog suda”*.
10. Doći će se do zaključka van razumne sumnje da dovođenje u pitanje presude od strane druge presude u tom istom pitanju, sudija dovodi u pitanje pravnu sigurnost i dovodi pod znakom pitanja kršenje prava koje se brani Ustavom i međunarodnim pravnim instrumentima o zaštiti ljudskih prava koji su ugrađena u

¹ Ion Predescu, Sudija Ustavnog Suda i Marieta Safta, Pomoćnik Glavnog sudije; *Načelo pravne sigurnosti, osnova za vladavinu prava, orijentir sudskoj praksi*; st. 25 pronađeno na: www.ccr.ro/ccold/publications/buletin/8/predescuen/pdf

Ustavu. U tom smislu i kako bi se objasnilo na koji način je ugrožena pravna sigurnost od strane navedenih presuda, sa ciljem prevencije daljeg kršenja člana 6 EKLJP i bez bilo kakvog mešanja na nezavisnost sudija, ovaj Rezime će se koncentrisati na sledeće:

- a) Strukturu Člana 6 kao “građanska grana”;
- b) Pravo da se dobije konačna sudska odluka koja je dovedena u pitanje;
- c) Obrazloženje sudskih presuda; i
- d) Objavljivanje konačnih sudskih odluka.

11. Član 6 EKLJP, jasno kaže da: “ *Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku...*”. Ovime EKLJP je primenio njen član 6 u svim pitanjima pokrenutim pred sudom, kako građanskog tako i krivičnog. Bez obzira na ove činjenice, važno je naglasiti da civilni predmet prvo zavisi od postojanja “spora”. Kao što je utvrđeno u Alaverdyan protiv Jermenije, član 6 se ne odnosi na vanparnični i jednostrani postupak koji ne uključuje suprotstavljene stranke i koji je dostupan samo kada ne postoji spor oko prava. Baveći se definicijom “spora”, ESLJP koji je održan u Benthem protiv Holandije, da “*rezultat postupka mora biti direktno odlučujući za pomenuto pravo*”. Konačno, u Konig protiv Nemačke, ESLJP je utvrdio da: “*Bez obzira da li pravo se treba smatrati kao građansko ili ne u svetlu Konvencije, mora se utvrditi pozivanjem na suštinski sadržaj i uticaja prava a ne na njegovu pravnu klasifikaciju prema domaćem zakonu dotične države. U vršenju svojih nadzornih funkcija, Sud takođe mora uzeti u obzir predmet Konvencije i svrhu i nacionalne pravne sisteme druge Ugovorne Države*”. Ovime što je rečeno, jasno je da Presuda C.no.486/11 i C.no.1522/10 se bave zakonom o radu, i spadaju u “*parnički postupak*” i da ispunjavaju uslove pod pojmom “spor”. Osim toga, oni dotiču status stalnog zaposlenja i prava zaposlenih zagarantovanih Kolektivnim Ugovorom. U tom smislu, oba slučaja spadaju pod članom 6 EKLJO, konkretno prema definiciji o parničnom postupku, pravo koje se garantuje zaštićenim pravom na “*pravično suđenje*”.

12. Kao što je već rečeno, pravo na pravično suđenje se uvek tumači u svetlu vladavine prava. Uzimajući u obzir da je veoma važan aspekt vladavine prava pravna sigurnost, moramo se odnositi na slučajeve Brumarescu protiv Rumunije i Agrokompleks protiv Ukrajine, gde: “*kada su sudovi konačno odredili neki problem, njihova odluka ne treba biti dovedena u pitanje*”. Osim toga, Ustavni Sud Republike Kosova u svojoj odluci da se ne izvrši Presuda Ustavnog Suda od 17 decembra 2010 u slučaju No.KI 08/09 da: “*vladavina prava je jedan od osnovnih principa demokratskog društva i pretpostavlja poštovanje principa pravne sigurnosti, posebno u pogledu sudskih odluka koje su postale res judicata*”, nastavljajući dalje, uključujući: “*Gde to nije slučaj, poništenje konačnih odluka bi dovelo do opšte atmosfere pravne neizvesnosti, smanjujući poverenje javnosti u pravosudni sistem i samim tim u vladavinu prava. Nadležni organi su, dakle, pod pozitivnom obavezom da organizuju sistem za izvršenje*

odluka koje je na snazi i u zakonu i u praksi i obezbeđuje njihovo izvršenje bez nepotrebnog odlaganja”, citirajući Pecevi protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije i Martinovska protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije. Osim toga, pravosudni sistemi koji se karakterišu konačnim presudama koje su podložne za pregled beskonačno i koje su u opasnosti da se ostave po strani više puta, su u suprotnosti sa članom 6 EKLJP.² Konačno, u skladu sa Tregubenko protiv Ukrajine: *“Dovođenje u pitanje odluke po ovom pitanju nije prihvatljivo, bilo da je od sudija ili članova izvršne vlasti”*. Presude C.no.486/11 i C.no.1522/10 pri čemu je sudija dovodio u pitanje prvog sa drugim, i na taj način stvarajući pravnu nesigurnost, predstavlja kršenje člana 6 i mora se privući pažnja Sudova u tom pogledu.

13. Obrazloženje presude predstavlja vrhunac ovog slučaja i ovog Rezimea, u njemu. U obe presude C.no.486/11 i C.no.1522/10 sudija je dao različita obrazloženja o istom pravnom pitanju. To je van svake sumnje da ovakav primer doprinosi neverici građana u pravosudni sistem, što je u suprotnosti sa ciljem da pravni sistem bude bliže građanima, uz podsticanje i stimulisanje poverenja u pravedan, nezavistan i efikasan pravosudni sistem. Treba imati u vidu nezavisnost sudija tokom odlučivanja prema meritumu-zaslugama predmeta i tumačenju važećih zakona. Ovime što je rečeno, takođe treba imati na umu da: *“iako domaći sud ima izvesnu slobodu razumevanja pri izboru argumente i prihvatanju dokaza, on je dužan da opravda svoje aktivnosti pružajući razloge za svoje odluke”*, kao što je utvrđeno u Suominen protiv Finske. Osim toga, priznanjem činjenice da su sudije, kao što je određeno kod H. protiv Belgije: *“Garancije sadržane u članu 6 uključuju obavezu sudova da daju dovoljnih razloga za svoje odluke”*. Osim toga, ono što su sudovi obavezni da ispitaju, kao što je predviđeno u Buzescu protiv Rumunije i Donadze protiv Gruzije, je *glavni argumenti “u sporu” kao i molbe koje se tiču prava i sloboda zagaranтована Konvencijom i njenim Protokolima*”, koje nacionalni sudovi su obavezni da ispitaju sa posebnom pažnjom i strogošću.³
14. Pored toga, može se zaključiti da obrazloženje presude je suština ove konačne odluke i na taj način treba da sadrži gore navedene elemente, posebno obraćajući pažnju na kršenje garantovanih ljudskih prava i *“konačnosti”* odluke koje će biti dovedena u pitanje samo od strane suda u višoj instanci. U pomenutim slučajevima, naročito C.no.486/11 i C.no.1522/10 sudija je dao dva različita obrazloženja o istom činjeničnom stanju, u dve različite presude. U svetlu svega gore navedenog i imajući u vidu sprečavanje pravne nesigurnosti, pažnja sudova mora se obratiti ovom pitanju i kršenju člana 6, u svetlu obrazloženja sudske odluke u korelaciji sa pravom konačne sudske odluke koje se neće dovesti u pitanje.

² Ion Predescu, Sudija Ustavnog Suda i Marieta Safta, Pomoćnik Glavnog sudije; *Načelo pravne sigurnosti, osnova za vladavinu prava, orijentir sudskoj praksi*; st. 25 pronađeno na: www.ccr.ro/ccold/publications/buletin/8/predescuen/pdf

³ Ion Predescu, Sudija Ustavnog Suda i Marieta Safta, Pomoćnik Glavnog sudije; *Načelo pravne sigurnosti, osnova za vladavinu prava, orijentir sudskoj praksi*; st. 45 pronađeno na: www.ccr.ro/ccold/publications/buletin/8/predescuen/pdf

15. Konačno, pažnja mora biti posvećena objavljivanju konačnih sudskih odluka. Kada se ima u vidu da prevencija pravne nesigurnosti doprinosi povećanju poverenja građana u pravosudni sistem, do unapređenja vladavine prava i zabrane kršenja ljudskih prava zagaranovanih međunarodnim instrumentima i Ustavom, mora se uvek misliti o neophodnosti da konačna presuda bude javna. U tom smislu, važno je naglasiti član 2 Zakona br. 05/L-032 o Izmenama i Dopunama Zakona br. 03/L-199 o sudovima, prema kojem: “ *Sudovi objavljuju pravosnažne presude na njihovim zvaničnim internet stranicama, u roku od šezdeset (60) dana od dana postizanja pravosnažnosti presude, u skladu sa važećim zakonodavstvom i propisima Sudskog saveta Kosova (u daljem tekstu: Savet)*”, obezbeđujući zaštitu ličnih podataka”. Da, ova odredba ne uključuje presude izdate u prvom stepenu, stoga navedeni član se ne odnosi na ovaj slučaj. Ipak, cilj ovog stava je da se podigne svest Apelacionog suda u pravcu obaveze objavljivanja konačne presude, i tako ispuni obavezu propisanu zakonom na snazi i da pruži doprinos u prevenciji pravne nesigurnosti. Ovime što je rečeno do sad, Sud će takođe obratiti pažnju na Pravilnik Sudskog Saveta Kosova o anonimnosti pravosnažnih presuda.

U svetlu gore navedenog, ovaj Rezime daje ovaj:

ZAKLJUČAK

Izdavanjem različitih presuda o istom pitanju, uključujući ali ne ograničavajući se na ispitivanje prethodne presude, davanjem različitog obrazloženja u drugoj presudi, sud krši član 6 “Pravo na pravično suđenje”, garantovano Evropskom Konvencijom o Ljudskim Pravima i Ustavom Kosova. U cilju sprečavanja ponavljanja identičnog stanja stvari i bez stvaranja dodatne pravne nesigurnosti, mora se pridodati pažnja u praksi ESLJP-a, koja u slučaju sukoba ima primat nad domaćim pravnim okvirom i koja određuje da garancije sadržane u članu 6 uključuju obavezu za sudove da daju dovoljne razloge za svoje odluke i da konačna presuda ne može biti dovedena u pitanje od strane drugih presuda. Konačno, određeni značaj treba se dati obavezi na objavljivanje konačne odluke sudova, što dalje utiče na pravnu sigurnost.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman